

Relațiile româno-cehoslovace în prima jumătate a anului 1932, oglindite în paginile cotidianului bănățean *Vestul*

Romanian-Czechoslovak relations in the first half of 1932, reflected in the pages of the Banat daily *The West*

EUSEBIU NARAI*

Abstract. In the first half of 1932, *the West* newspaper revealed, in its pages, the excellent Romanian-Czechoslovak cultural, scientific, political and military relations, the common position within the Little Understanding and the League of Nations, as well as some difficulties encountered in economic relations, caused the predominantly industrial profile of Czechoslovakia's economy, as well as the requests to protect their own products, launched by the Czechoslovak peasants. Anyway, these reports were also reflected at the regional level, and Czechoslovakia remained a reliable partner of Romania in the Little Entente, a reliable ally in the League of Nations and the Disarmament Conference, a firm supporter of French foreign policy in this part of the European continent, just like our country was, by the way.

Keywords: economy, policy, culture, Romania, Czechoslovakia, Little Understanding, *Vestul/The West*.

În articolul de față intenționăm să expunem percepția ziarului timișorean *Vestul*, oficios al Partidului Național-Țărănesc, fondat de liderul organizației bănățene al acestei formațiuni politice, Sever Bocu, asupra relațiilor româno-cehoslovace în ultimele cinci luni ale guvernării Iorga-Argetoianu și în prima lună de activitate a cabinetului condus de Alexandru Vaida-Voevod.

* Lect. univ. dr., Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: eusebiu.narai@e-uvv.ro.

Acest studiu se întemeiază pe interpretarea informațiilor provenite din diverse surse documentare și prin apel, cu predilecție, la izvoare, pentru redactarea sa recurgându-se la întrebuințarea mai multor metode, precum: *cercetarea istorică, descrierea, monografia și studiul de caz.*

Scurt istoric al relațiilor dintre români și cehi până la sfârșitul Primului Război Mondial

La ora actuală, în Moravia s-a păstrat o zonă etnografică compactă, având denumirea de *Valašsko*, ceea ce denotă prezența unor români, care se ocupau cu păstoritul, așezați, în secolele XIV–XV, atât în Moravia, cât și în Cehia, Galiția, Silezia și în nordul Slovaciei de azi, asimilați – relativ rapid – de către slavii din zonă¹.

Mișcarea husită, desfășurată în veacul al XV-lea, a avut un amplu răsunet în Ungaria, Transilvania și Moldova. Astfel, tehnicile de luptă husite au reprezentat o veritabilă sursă de inspirație pentru răscoala țărănească de la Bobâlna (1437), de pe teritoriul Transilvaniei, iar în orașele moldave Roman și Huși s-au stabilit comunități husite, la începutul secolului al XV-lea, însă membrii lor puteau fi cehi sau maghiari proveniți din Ungaria ori Transilvania, deveniți adepți ai husitismului².

Totuși „începuturile relațiilor între români și cehi pot fi așezate undeva la începutul anilor 1300, în perioada în care Dinastia Přemysl a domnit în Boemia și Moravia”. Atunci s-au stabilit și relațiile comerciale dintre cele două popoare, din Boemia fiind importate pălării, postavuri și pânză³.

Se constată o intensificare a relațiilor dintre români și cehi, în perioada domniei lui Mihai Viteazul (1593–1601), pe fondul campaniei antiotomane. Cel dintâi sol trimis de domnitorul muntean a ajuns la Praga, ca membru al unei delegații ardeleni, în februarie 1597, în anii următori „în Țara Românească sosind diplomați imperiali, precum și trupe de mercenari care urmau să lupte împotriva Imperiului Otoman”. Trebuie amintite și tratatele dintre Imperiul Austriac și Valahia, semnate la Târgoviște, în cursul lunii iunie 1598, precum și corespondența lui Mihai Viteazul cu Habsburgii, în primul rând cu împăratul

¹ Radu Mârza, *Legăturile istorice, culturale și diplomatice româno-cehoslovace*, în „Romano-Bohemica. Journal for Central European Studies”, I, pp. 20–21, pe site-ul www.academia.edu/5663012/Legaturile_istorice_culturale_si_diplomatice_romano_cehoslovace, consultat la data de 26.06.2023.

² *Ibidem*, p. 21, pe site-ul www.academia.edu/5663012/Legaturile_istorice_culturale_si_diplomatice_romano_cehoslovace, consultat la data de 26.06.2023.

³ V.B., *DOCUMENTAR: 100 de ani de relații diplomatice româno-cehe*, pe site-ul www.rador.ro/2020/01/30/documentar-100-de-ani-de-relatii-diplomatice-romano-cehe/, consultat la data de 26.06.2023.

Rudolf al II-lea, după cucerirea Transilvaniei (1599), primind, de la acesta, un domeniu în Silezia. Într-un context internațional extrem de nefavorabil, în februarie 1601, Mihai Viteazul a vizitat, din nou, Praga, poposind la hanul denumit „*La trei struți*” („*U tři pstrošů*”). Cu această ocazie, bravul voievod român a fost immortalizat de artiștii Egidius Sadeler (gravorul curții imperiale) și Frans Francken al II-lea⁴.

După cucerirea Banatului de către Habsburgi, la începutul secolului al XVIII-lea, pe teritoriul acestei străvechi provincii românești au sosit coloniști cehi, în trei valuri (1823, 1827–1828, 1863), care au întemeiat mai multe așezări compacte, în Clisura Dunării (actualul județ Caraș-Severin), din care s-au păstrat, până în zilele noastre, doar șase: Bigr (Bigăr) – 229 persoane; Eibenthal – 500 persoane; Gerník (Gârnic) – 512 persoane; Rovensko (Ravensca) – 150 persoane; Șumice (Șumița) – 143 persoane; Svátá Helena (Sfânta Elena) – 507 persoane⁵.

Idealurile revoluției pașoptiste au fost împărtășite de ambele popoare. Tot în prima jumătate a veacului al XIX-lea, mai mulți cehi au fost angajați, pe baza unui contract, în Țările Române, iar alții au ajuns în principatele danubiene „în contextul unor legături comerciale sau al unor ocupații militare austriece sau ruse”. După abdicarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, principele și, ulterior, regele Carol I a adus un număr considerabil de cehi. În egală măsură, pe teritoriul Cehiei și Moraviei își desfășurau activitatea o serie de funcționari ori ofițeri români⁶.

Invitat de regele Ferdinand I, viitorul președinte al statului cehoslovac (Tomáš Garrigue Masaryk) a vizitat capitala provizorie a României, orașul Iași, în octombrie 1917⁷.

În timpul Primului Război Mondial, abatele mănăstirii pragheze Strahov (Metodiu Zavoral) „s-a remarcat prin dragostea cu care a îngrijit soldați români răniți pe front”, dar și „pentru eforturile de propagare, în timpul și după prima conflagrație mondială, a limbii și literaturii române”. Datorită acestei activități intense, în 1919, abatele Zavoral și Jan Urban Jarnik au primit calitatea de membri de onoare ai Academiei Române⁸.

Relațiile româno-cehoslovace în perioada interbelică

După încheierea Primului Război Mondial se fonda statul cehoslovac, noul vecin al României de la nord-vest, cu care împărțea Maramureșul istoric. În data de 8 februarie 1919, profesorul universitar Constantin Isopescu Grecul a devenit

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

reprezentantul guvernului român pe lângă cabinetul de la Praga. La 1 septembrie 1919 „partea română a acordat agrementul ei lui Bohumil Čermák – numit în funcția de reprezentant al guvernului cehoslovac pe lângă guvernul român și, totodată, în funcția de atașat militar –, ceea ce a fost notificat de ambasada României de la Paris”, istoricii praghezi considerând că aceasta ar fi data stabilirii relațiilor diplomatice dintre țara noastră și Cehoslovacia, pe când „partea română consideră că 30 ianuarie 1920 este data oficială a stabilirii relațiilor diplomatice între cele două țări”. Abia în ziua de 4 februarie 1920, Bohumil Čermák a fost acreditat ca ministru al Cehoslovaciei în capitala României. De asemenea, în data de 15 septembrie 1920, Constantin Hiott a fost trimis, ca ministru al României, în capitala noului stat cehoslovac⁹.

Merită acordată o atenție specială *Acordului cehoslovaco-român de alianță militară*, parafat la București, în ziua de 23 aprilie 1921, de miniștrii de externe ai celor două țări (Take Ionescu și, respectiv, Edvard Beneš), care contura încheierea unei noi alianțe defensive, intitulată Mica Antantă sau Mica Înțelegere. Această alianță, inițiată de Take Ionescu și reprezentată, cu mult succes, în anii '30, de omul politic și diplomatul de talie internațională Nicolae Titulescu, mai cuprindea și Regatul Sârbo-Croato-Sloven (devenit Iugoslavia, în februarie 1929), fiind sprijinită, în special, de Franța și pledând pentru menținerea status-quo-ului teritorial stabilit la sfârșitul primei conflagrații mondiale¹⁰.

Tot în anul 1921 a fost semnat un *acord comercial* între cele două țări, document prelungit în 1930. Au urmat vizite reciproce: președintele Consiliului de Miniștri Ionel Brătianu, regele Carol al II-lea și președintele Edvard Beneš¹¹.

Și relațiile culturale româno-cehoslovace s-au situat la cel mai înalt nivel, în această perioadă. În acest sens, Jan Urban Jarník (1848–1923), celebru lingvist și profesor la Universitatea Carolină din Praga, a fondat, în capitala statului vecin, *Institutul Ceho-Român*. Renumitul istoric și om politic român Nicolae Iorga, devenit membru de onoare al Societății Regale Cehe, a susținut, în cursul anului 1923, mai multe lecții la universitățile din orașele Brno și Praga, ceva mai târziu înființând o asociație studențească, alcătuită atât din români, cât și din cehoslovaci. Iorga a avut numai cuvinte de laudă pentru personalități din arealul ceh, ca: Jaroslav Bidlo, Iacob Felix, Jan Hus, Konstantin Jireček, T.G. Masaryk, František Palacký, Alois Rašín, etc.¹²

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ www.historia.ro, consultat la data de 26.06.2023.

¹² *Ibidem*. Pe larg despre relațiile româno-cehoslovace, în această perioadă, în lucrările: Eliza Campus, *Mica Înțelegere*, ed. a 2-a, Editura Academiei Române, București, 1997; Piotr S. Wandycz, *Prețul libertății: o istorie a Europei central-răsăritene din Evul Mediu până în prezent*, trad.: Mihaela Paraschivescu, Valentin Dogaru-Banu, Editura ALL, București, 1998; Eliza Campus, *State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale: prima jumătate a secolului*

Percepția cotidianului bănățean Vestul asupra relațiilor româno-cehoslovace în intervalul ianuarie-iunie 1932

Încă de la început, în paginile ziarului amintit se poate constata o atitudine favorabilă Cehoslovaciei, explicabilă prin tratamentul optim al minoritarilor români de pe teritoriul său, cât și prin identitatea de interese în plan economic, militar și cultural. În aproape toată perioada interbelică, statul cehoslovac a rămas un model democratic demn de urmat, un aliat fidel în cadrul Micii Antante și un partener de încredere al Franței și Marii Britanii în această parte a Europei. Nu trebuie neglijat nici aportul său la funcționarea Ligii Națiunilor sau la desfășurarea Conferinței Dezarmării.

În numărul său din 16 ianuarie 1932, ziarul timișorean anunța că, în lunile iunie și iulie ale aceluiași an, în capitala statului vecin urma să se desfășoare al IX-lea Congres al organizației socoliste cehoslovace, având aproximativ 750.000 de membri. Cu acest prilej, se preciza faptul că toate congresele socoliste organizate la Praga „și-au dobândit renumele lor universal deja înainte de războiul mondial (Primul Război Mondial – *n.n.*), și prin cursurile lor impozante, și prin înaltele lor producțiuni (producții – *n.n.*) gimnastice, executate de membrii bărbați și femei, cât și de tânăra generație bine disciplinată, au devenit evenimente de rangul întâi”. La al IX-lea congres socolist își anunțau participarea mai multe organizații socoliste din țările slave, asociațiile socoliste cehoslovace din străinătate (inclusiv de pe continentul american), precum și organizațiile de gimnastică din diferite state europene și din țările transatlantice (Japonia, Africa de Sud, etc.). Circulau unele zvonuri și despre participarea organizației românești *Șoimii Carpaților*. Doar în intervalul 3–6 iulie se preconiza că un număr de 20.000 de persoane vor executa, simultan, exerciții libere. De altfel, programul festivităților era foarte variat: „o mare scenă festivă, la care vor lua parte mai multe mii de socoli și socole; o expoziție socolistă și gimnastică, în legătură cu un târg de obiecte pentru gimnastică; un cortegiu al maselor prin Praga, la care vor lua parte cca. 50.000 de persoane (socoli, socole, bărbați și femei, tinerimea socolă și musafirii), în costum festiv sau național”. Cu aceeași ocazie urmau să fie emise mărci poștale speciale, în valoare de 50 heleri, 1, 2 și 3 coroane cehoslovace și cărți poștale speciale. Până la data redactării acestui

al XX-lea, Editura Politică, București, 1988; Viorica Moisuc, *Istoria relațiilor internaționale: până la mijlocul secolului al XX-lea*, ediția a 2-a, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2005; Eliza Campus, *Politica externă a României în perioada interbelică: 1919–1939*, Editura Politică, București, 1975; Nicolae Titulescu, *Politica externă a României (1937)*, îng. ed.: George G. Potra, Constantin I. Turcu, Ion M. Oprea, Editura Enciclopedică, București, 1994; Eliza Campus, *Din politica externă a României: 1913–1947*, Editura Politică, București, 1980; Frederic C. Nanu, *Politica externă a României: 1918–1933*, trad.: Liliana Roșca, Emanuela Ungureanu, Editura Institutului European, Iași, 1993.

articol, peste 20 de echipe străine își semnalaseră intenția de a participa la Congresul socolilor de la Praga¹³.

Deci, statul cehoslovac avea la dispoziție, pe lângă faimoasa uzină Škoda, profilată pe fabricarea de armament, și o organizație cu caracter paramilitar, care putea sprijini armata în cazul unei agresiuni externe. În momentul respectiv, Cehoslovacia se putea teme doar de Ungaria și Polonia, care aveau revendicări teritoriale față de ea, exprimate – de mai multe ori – în mod public. Și suveranul român Carol al II-lea va încerca, mai târziu, să copieze modelul socolist și să-l adapteze.

Având o industrie puternică și o elită politică cu convingeri profund democratice, statul cehoslovac rezista mult mai bine decât țara noastră în fața mării crize economice mondiale, declanșată în toamna anului 1929. Într-un interviu acordat ziarului francez *L'Ouvre* (reprodus în numărul, din 19 ianuarie 1932, al *Vestului*), ministrul de externe cehoslovac, Beneš, se declara convins de iminenta îmbunătățire a situației economice și financiare internaționale, inclusiv în Europa Centrală, în cursul anului 1932, dacă „orizontul politic nu va fi tulburat de aventuri”. Acesta credea că se va reveni, treptat, la politica europeană din anii 1927–1928, renunțându-se la sistemul protecționist și considera că, în cadrul Comisiei Europene, alcătuită din 27 de delegați, se puteau constitui câteva **blocuri economice**: „Europa Balcanică și Dunăreană, Europa Baltică, Germania, Marile State Latine (Franța, Italia, Spania), Anglia”. În opinia sa, după depășirea crizei economice, trebuia reluată „lupta pentru realizarea unei uniuni economice a tuturor statelor europene”. De asemenea, Beneš aprecia că statul pe care îl reprezenta va avea o contribuție benefică la Conferința Dezarmării. Șeful diplomației de la Praga venea cu soluții și pentru problemele Europei Centrale: „... este posibil că micile state ale Europei Centrale vor înțelege că singura posibilitate de a ieși din criza de care suferă este gruparea lor... e vorba de a se înființa un astfel de sistem economic care să înlesnească viața în statele noastre... Mica Antantă n-a fost creată, de altfel, împotriva Ungariei, ci pentru menținerea poziției ei actuale din Europa și împăcarea cu vecinii săi”. În final, Beneš a respins opinia răspândită de unele ziare, conform căreia „Cehoslovacia s-ar fi hotărât a lucra, economiceste, în comun cu Austria și Ungaria, din pricina temerilor de Anschluss”, subliniind faptul că „Praga nu va face, în aceste chestiuni, nimic fără a se înțelege, în prealabil, cu statele corespunzătoare”, pentru că „Cehoslovacia duce o politică de liniște și pace”¹⁴.

Beneš, ministru de externe al Cehoslovaciei timp de 17 ani (1918–1935), iar, ulterior, președinte al acestei țări vecine, de două ori (1935–1938, 1945–1948), avea o viziune foarte largă asupra evenimentelor internaționale,

¹³ *Vestul*, Timișoara, anul III, nr. 431, sâmbătă, 16 ianuarie 1932, p. 2.

¹⁴ *Idem*, nr. 433, marți, 19 ianuarie 1932, p. 3.

căutând soluții adecvate pentru înlăturarea efectelor crizei economice și pentru detensionarea climatului politic mondial. El era perfect conștient de necesitatea unei reconcilierii între Ungaria și statele care compuneau Mica Înțelegere (Cehoslovacia, România și Iugoslavia), pentru ca Budapesta să nu fie atrasă în „mrejele” politicii revizioniste mascate a Berlinului sau nedisimulate a Romei, și nici să nu încheie un „parteneriat strategic” cu Varșovia, îndreptat, evident, împotriva Pragăi.

În numărul său din 17 ianuarie 1932, cotidianul bănățean amintit relatează cititorilor faptul că prințul Ghica, ministrul român de externe, a fost primit în audiență de regele Carol al II-lea, în data de 15 ianuarie 1932, descriindu-i amănunțit acestuia pregătirile țării noastre în vederea Conferinței Dezarmării, ce urma să se desfășoare în localitatea elvețiană Lausanne. În aceeași seară, Ghica a plecat la Praga, preconizându-se sosirea sa acolo în ziua de 17 ianuarie. Cu această ocazie erau făcute pregătirile necesare pentru discuțiile vizând modificarea convenției comerciale româno-cehoslovace, programate la Praga, la finele lunii ianuarie¹⁵.

La sosirea prințului Ghica la Praga, acesta a fost întâmpinat, în gara centrală a orașului, de către Edvard Beneš (ministrul de externe al Cehoslovaciei), de o serie de funcționari superiori din Ministerul de Externe cehoslovac, precum și de către consulul român și personalul Consulatului României din metropola cehoslovacă. În cursul după-amiezii au avut loc primele consfătuiri în privința atitudinii comune ce trebuia adoptată la lucrările Conferinței Dezarmării¹⁶.

Cu prilejul vizitei menționate mai sus, pe lângă unele chestiuni politice, au fost abordate și probleme economice de maximă importanță. Legat de negocierile purtate între miniștrii de externe ungar și cehoslovac, referitoare la încheierea unei convenții comerciale între cele două state „întrucât s-a zvonit că, printr-o asemenea convenție, s-ar leza interesele României și ale Iugoslaviei, dl. Beneš (Beneš – *n.n.*) a declarat, categoric, că nu poate acorda Ungariei un avantaj fără ca el să nu revină, în același timp, celor două țări ale Micii Înțelegeri (Iugoslavia și România – *n.n.*)”. În continuare, redacția *Vestului* consemna faptul că, prin intermediul contingentelor vamale, Cehoslovacia acorda, deja, României un regim preferențial. Deoarece Republica Cehoslovacă importa, în proporție de aproximativ 80%, grâu din țara noastră, în anul 1931 „exportul de cereale – din România în Cehoslovacia – a crescut la 44.000 vagoane, față de 11.000 vagoane, în tot anul 1930”, balanța comercială fiind net favorabilă României. Astfel, în intervalul 1 ianuarie-31 decembrie 1931, au fost exportate – în Cehoslovacia – mărfuri românești în valoare de 2.450.000.000 lei și au fost importate – din țara vecină – mărfuri totalizând 1.567.000.000 lei, înregistrându-se o

¹⁵ Idem, nr. 432, duminică, 17 ianuarie 1932, p. 1.

¹⁶ Idem, nr. 434, miercuri, 20 ianuarie 1932, p. 1.

scădere a importului României din Cehoslovacia, doar în anii 1930–1931, de aproximativ 50%¹⁷.

Aceste articole dovedesc excelentele raporturi economice și politice româno-cehoslovace și eforturile depuse de diplomația de la Praga pentru menținerea păcii și securității în centrul și sud-estul Europei.

Vizita ministrului de externe român, Ghica, la Praga a avut un amplu ecou în presa cehoslovacă. În acest sens, în numărul – din 26 ianuarie 1932 – al cotidianului bănățean era reprodus, în rezumat, un articol semnat de deputatul Jan Šeba, fost ministru al Cehoslovaciei la Belgrad, apărut în ziarul *Ceske Slovo*. În articolul amintit se vorbea despre dezvoltarea raporturilor de prietenie dintre România și Cehoslovacia. Deputatul Šeba rememora manifestațiile prieteniei cehoslovaco-române din anul 1931, în parlamentul de la Praga, în prezența ministrului României (Th. Emandi), cu prilejul ratificării tratatului comercial româno-cehoslovac. Și cu ocazia vizitei, la București, a abatelui Zavoral (membru în delegația parlamentară cehoslovacă) s-au semnalat manifestații de simpatie pentru Cehoslovacia. În continuare, Šeba aducea un elogiu șefului diplomației române: „O dovadă foarte marcantă a neștirbitei și crescândeii prietenii dintre ambele țări formează, în prezent, vizita conducătorului politicii externe românești, prințul D.I. Ghica, care, după vizita la Belgrad și Varșovia, sosește, în prezent, la Praga, spre a se consfătui cu ministrul dr. Beneš asupra chestiunilor la ordinea zilei... Având în vedere că, în curând, vor avea loc astfel de conferințe importante, ca cea a dezarmării și a reparațiilor, se va înțelege că ambii bărbați de stat au destul material pentru consfăturile lor”. Era exprimată și recunoștința întregii națiuni cehoslovace față de ajutorul acordat de România în timpul Primului Război Mondial, fiind amintită atât vizita lui Masaryk la Iași, în octombrie 1917, în calitate de președinte al Consiliului Național Cehoslovac, primit cu onorurile cuvenite unui veritabil șef de stat, cât și sprijinul reprezentanților României, la Paris, Londra, Roma și Petrograd, în primul rând al prințului Dimitrie Ghica „la clădirea bazelor statului cehoslovac independent”. Sunt amintite și numeroasele momente grele retrăite de români și cehoslovaci în timpul Primului Război Mondial, pe diferite fronturi, și este reliefat aportul cabinetului Iorga la consolidarea Micii Înțelegeri. După ce vorbește despre dificultățile economice din România și Cehoslovacia și arată că aceste greutăți comune pot fi înlăturate numai prin eforturi comune, printr-o voință comună, puternică și printr-o acțiune comună concentrată, autorul își încheie articolul spunând că ministrul Ghica este un bărbat de stat și un diplomat încercat, cu cunoștințe foarte bogate: „După cum cunoaște, la perfecție, situația României, tot așa cunoaște situația europeană, fiind mult (timp – *n.n.*) ministru al României în capitalele din Vestul și Sudul Europei... înalta sa inteligență și cunoștințele

¹⁷ Idem, nr. 435, joi, 21 ianuarie 1932, p. 2.

sale, pe lângă abilitățile și experiențele miniștrilor Marinovici și Beneș, sunt o garanție că interesele statelor Micii Antante vor fi, întotdeauna și în orice situație, bine apărute”¹⁸.

Deși Take Ionescu încercase să realizeze o înțelegere „în cinci”, de la Marea Baltică la Marea Egee, cuprinzând și Polonia, și Grecia, acest lucru se dovedise imposibil în momentul respectiv. România avea relații privilegiate atât cu Polonia, cât și cu Cehoslovacia, în pofida diferendelor teritoriale dintre cele două state, depunând eforturi pentru a atrage Polonia de partea Micii Antante, în vederea menținerii frontierelor stabilite la sfârșitul primei conflagrații mondiale.

La finele lunii ianuarie 1932, ziarul timișorean consemna izolarea economică a României, determinată de măsurile prohibitive adoptate, în ultima vreme, de țările în care era exportat surplusul românesc de vite, fructe și lemne. Sub pretextul apărării cursului legal al monedei naționale (șilingul), fără a avea, însă, efectul scontat „s-a început prin contingentarea exportului de vite în Austria, țară care, actualmente, nu mai primește decât a ¼ parte din cantitatea de vite ce se exporta din România, cu un an înainte”. Gestul Austriei a fost imitat, apoi, de Franța, Italia și Cehoslovacia, singurele țări în care România exporta vite, ajungându-se la o reducere simțitoare a prețurilor la acestea. Cu puțin timp în urmă, Polonia a introdus un tarif prohibitiv pentru vin, fructe și piei, țara noastră pierzând „aproape cel mai puternic debușeu de desfacere al vinului și strugurilor românești”. În data de 24 ianuarie 1932, Ungaria a interzis importul de lemn, iar „prin această dispoziție, industria lemnului a primit o lovitură din cele mai puternice, în special exploatările de lemne din Ardeal, care își desfăceau produsele în mai bine de jumătate din Ungaria”¹⁹.

Așadar, fiecare țară, cu profil agrar sau industrial, declarată prietenă, aliată sau inamică, încerca să-și rezolve propriile probleme de natură economică, prin măsuri variate, care nu țineau cont de alianțele existente sau de raporturile stabilite la un anumit nivel.

În debutul unui articol publicat în numărul – din 27 ianuarie 1932 – al cotidianului bănețean se precizau următoarele: „Mica Înțelegere este, astăzi, un factor de o importanță politică, economică și militară din cele mai puternice și a știut să se facă ascultat la diversele conferințe internaționale, unde nu odată a reușit să-și impună punctul de vedere, izvorât nu atât din dorința de a vedea îngenuncheate țările învinse, cât din necesitățile lăuntrice de a se apăra împotriva atacurilor acestor țări, mascate sub diferite forme”. În continuare se sublinia faptul că, în data de 30 ianuarie 1932, urma să înceapă, în localitatea elvețiană Montreux, *Conferința Micii Înțelegeri*, ministrul român de externe ajungând, deja, acolo, în zilele de 28 și 29 ianuarie fiind așteptată sosirea celorlalți doi miniștri

¹⁸ Idem, nr. 439, marți, 26 ianuarie 1932, p. 3.

¹⁹ *Ibidem*, p. 4.

de externe: cehoslovac – Beneš și iugoslav – Marinkovici. Cei trei miniștri ai afacerilor externe urmau să stabilească, mai ales, un punct de vedere comun în privința dezarmărilor²⁰.

Mica Înțelegere se dovedise, cel puțin până în momentul respectiv, o alianță bine încheiată, capabilă să păstreze pacea în acest colț al continentului european. De data aceasta, provocarea era mult mai importantă: un acord general privind dezarmarea ar fi eliminat războiul ca soluție, pentru o lungă perioadă de timp. Era necesară, mai mult ca oricând, armonizarea pozițiilor celor trei state componente ale Miciei Antante.

Numărul, din 9 februarie 1932, al ziarului *Vestul* aduce în atenția cititorilor săi faptul că, în preajma serbărilor sokoliste de la Praga „terenul rezervat spectatorilor va putea adăposti 200.000 persoane, iar terenul sportiv – 25.000 sokoli”, stadionul având o capacitate de 50.000 locuri pe scaune sau bănci. Se preconiza ca un număr de 30–40.000 sokoli (bărbați, femei și tineri) să efectueze exerciții zilnic, în timpul serbărilor, însă „foarte impozante vor fi, în special, exercițiile de 15.000 sokoli, care vor apărea concomitent pe stadion”. Aceste jocuri vor suscita, în fiecare zi, interesul a 60–80.000 sokoli sosiți din toate colțurile Cehoslovaciei, fiind înregistrate, în egală măsură „sute de cereri de bilete pentru vizitarea stadionului în timpul festivităților”²¹.

Sportul reprezenta, mai mult ca oricând, o punte de legătură între oameni, de mutare a atenției către latura de divertisment și de impunere a unor reguli care să permită profesionalizarea diverselor sale ramuri. Competiția economică, socială, politică, militară sau culturală putea fi transferată, acum, cu ușurință, pe stadioane, eliberându-se energiile negative acumulate în anii crizei economice. Sokolii cehoslovaci erau doar unul dintre numeroasele exemple în această direcție, o „rețetă” de succes.

În ultima decadă a lunii februarie 1932 a fost semnată o convenție comercială destul de importantă, prin care syndicatele agricole cehoslovace își luau angajamentul să cumpere, din țara noastră, 25.000 vagoane porumb și alte cereale, cu precădere din Transilvania și Banat „ceea ce înseamnă, fără îndoială, un însemnat reviriment pentru agricultorii acestor două provincii”²².

Prin această măsură, pe de o parte, Cehoslovacia venea în sprijinul țăranilor români, iar, pe de altă parte, își asigura stocul necesar pentru aprovizionarea principalelor orașe de pe teritoriul său.

La începutul lunii martie 1932 se puneau, tot mai acut, problema colaborării statelor dunărene pentru rezolvarea gravelor probleme economice cu care se confruntau. Astfel, în capitala Moraviei, Brno, s-a desfășurat o conferință la care

²⁰ *Vestul*, Timișoara, anul III, nr. 440, miercuri, 27 ianuarie 1932, p. 1.

²¹ *Idem*, nr. 450, marți, 9 februarie 1932, p. 3.

²² *Idem*, nr. 465, vineri, 26 februarie 1932, p. 4.

„au participat reprezentanții institutelor de apropiere economică și culturală și ai comitetelor naționale ale asociației vamale și ale uniunii paneuropene din statele successorale”. Între timp, avuseseră loc diferite consfătuiri ale țărilor central-europene, la Budapesta, unde s-a stabilit extinderea colaborării economice între acestea. La conferința de la Brno au fost reprezentate doar Austria, Ungaria, Polonia și Cehoslovacia, în vreme ce reprezentanții Iugoslaviei și României, cu toate că au fost anunțați în acest sens, au preferat să trimită doar telegrame de salut. Cu acest prilej s-a reiterat semnificația majoră a unei înțelegeri la nivel european și, cu precădere, a uneia dintre statele central-europene. De asemenea, s-au înființat comitete speciale „care vor studia chestiunile apropierii reciproce, urmând a înainta rezultatele guvernelor respective”²³.

Pe marginea importanței conferinței de la Brno, pentru colaborarea din Europa Centrală, a făcut declarații presei și dr. Auer, președintele Uniunii Ungare Paneuropene, care a precizat, încă de la început, faptul că „atât la consfăturile de la Budapesta, cât și la cele de la Brno au participat eminente personalități politice și economice”, iar „toți, fără excepție, s-au pronunțat pentru o înțelegere economică între statele mai mici din Europa Centrală”. Erau enumerate și două dificultăți majore aflate în calea acestei inițiative: poziția agrarienilor cehoslovaci, care solicitau o protecție sporită pentru agricultură, și uniunea vamală austro-germană „botezată”, deloc întâmplător, cu denumirea de *Anschluss*. Se considera că „o apropiere economică va duce și la o îmbunătățire a atmosferei politice”. În încheiere, se făcea un apel la statele dunărene: „Aceste puteri (Franța, Germania și Italia – *n.n.*) ar trebui să înțeleagă că, imediat ce una din ele va dori să participe în combinația dunăreană, celelalte vor lua o poziție negativă, spre a zădărnici această colaborare... de aceea, e necesar a se exclude, de la început, orice mare putere... națiunile dunărene ar avea perspective mult mai mari dacă s-ar prezenta unitare față de Marile Puteri... colaborarea statelor dunărene ar putea fi o etapă spre colaborarea economică europeană”²⁴.

Se putea lesne întrevădea o situație similară celei rezultate după al Doilea Război Balcanic (1913), prin încheierea păcii de la București, între țările din peninsula, fără participarea Marilor Puteri europene. Din păcate, chiar dacă România s-a extins teritorial, alipirea Cadrilaterului s-a dovedit un „măr otrăvit”. Intențiile erau onorabile, iar legătura foarte strânsă dintre Roma și Budapesta nu mai putea fi ignorată, astfel încât se prefera această formulă, care, într-o anumită măsură, succeda proiectului Confederației Danubiene, lansat în anul 1920.

În ziua de 31 martie 1932, Comisia de politică externă a Parlamentului cehoslovac a început discuția asupra declarațiilor lui Beneš, privind *planul Tardieu*. Acest plan viza realizarea unui acord economic între Mica Înțelegere,

²³ Idem, nr. 468, marți, 1 martie 1932, p. 2.

²⁴ *Ibidem*.

Austria și Ungaria. Toate partidele care activau în Cehoslovacia, cu excepția Partidului Comunist, s-au declarat favorabile constituirii blocului danubian²⁵.

Se încerca orice formulă posibilă, în primul rând în plan economic, menită să determine distanțarea Austriei de Germania, chiar dacă nu vorbim, încă, despre cel de-Al Treilea Reich, inclusiv una care ar fi permis o strânsă conexiune între Austria și Ungaria, pe de o parte, respectiv Mica Antantă, pe de altă parte.

În articolul de față vom aminti, doar tangențial, vizita frunțașilor național-țărăniști Ion Mihalache și Virgil Madgearu la personalitățile politice din Geneva (Paul Boncourt – președintele Societății Națiunilor, MacDonald – premierul britanic, Edvard Beneš – ministrul de externe cehoslovac, Arthur Henderson – președintele Conferinței Dezarmării), efectuată la 23 aprilie 1932, deoarece a fost prezentată, pe larg, într-un alt studiu²⁶.

În egală măsură, din aceleași considerente, ne vom limita doar la a menționa *Conferința Micii Antante*, ale cărei lucrări au început în capitala iugoslavă, Belgrad, în ziua de 13 mai 1932²⁷.

Între timp, Liga Culturală din orașul Beroun, mare centru industrial cehoslovac situat la vest de Praga, l-a invitat pe consulul general al țării noastre (prof. dr. Staca) să țină o *conferință* despre România. La această conferință, la care a participat un public foarte numeros și select, inclusiv reprezentanții autorităților, ai diverselor cercuri culturale și economice „prof. Staca a făcut istoricul închegării României Mari, care a fost realizată prin sângele aproape a 800.000 soldați și prin numeroase jertfe materiale pe care poporul român le-a adus în acest scop, și a accentuat asupra contribuției României la victoria definitivă a statelor aliate”. Vorbind despre dezvoltarea României după Marele Război, Staca a reliefat importanța socială a reformei agrare din 1921 pentru poporul român, precum și reformele ample din domeniul politic și al învățământului. În opinia lui Staca, bogățiile naturale ale României ofereau posibilitatea unei dezvoltări accelerate în viitorul apropiat sau îndepărtat. După ce a făcut istoricul relațiilor româno-slave, cu precădere al celor româno-cehoslovace, de la influența husită până în contemporaneitate, profesorul Staca „s-a referit la raporturile de strânsă prietenie, din prezent, dintre ambele țări, la relațiile lor economice și culturale și a insistat asupra posibilității dezvoltării raporturilor, mai ales că România și Cehoslovacia se completează reciproc în domeniul economic”. Conferința lui Staca a fost însoțită de numeroase diapozitive referitoare la viața economică, politică și artistică a țării noastre. La această conferință au participat și peste 100 de ostași din garnizoana locală, în frunte cu comandantul acestora. Publicul

²⁵ *Vestul*, Timișoara, anul III, nr. 472, sâmbătă, 5 martie 1932, p. 4; Idem, nr. 496, duminică, 3 aprilie 1932, p. 4.

²⁶ Idem, nr. 518, duminică, 1 mai 1932, p. 12.

²⁷ Idem, nr. 527, duminică, 15 mai 1932, p. 4.

a aplaudat îndelung la proiectarea fotografiilor regelui Ferdinand, făuritorul României Mari. La finalul conferinței, care a durat două ore, președintele Ligii Culturale din orașul Beroun a exprimat „simpatiile populației (cehoslovace – *n.n.*) pentru țara românească vecină și aliată”, relevând aportul profesorului Staca la „adâncirea cunoașterii reciproce și strângerea legăturilor dintre ambele țări”. În încheiere, Staca a fost rugat să țină încă o conferință, de data aceasta pentru elevii Academiei de Comerț și ai celorlalte școli secundare de pe raza orașului²⁸.

Au avut loc și două **festivități** cu prilejul Zilei Naționale a României (în momentul respectiv), 10 mai. În acest sens, Radiojurnalul din Praga a organizat – din inițiativa Institutului Cehoslovaco-Român – o frumoasă *serată muzicală românească*. Transmisia a început la ora 9⁰⁰, printr-o cuvântare ținută de președintele institutului amintit, abatele Zavoral, care a vorbit despre relațiile prietenești dintre Cehoslovacia și România. A urmat Suita lui Enescu, câteva cântece românești executate de d-șoara Munteanu și, în final, Rapsodia Română, de Stan Golestan²⁹.

Tot în data de 10 mai, Societatea Cehoslovaco-Română din Brno (capitala Moraviei) a organizat o *festivitate* în onoarea României, la care a luat cuvântul, între alții, profesorul Jarnik. Acesta „a relevat, într-o frumoasă cuvântare, însemnătatea zilei de 10 Mai pentru întreg poporul românesc”. A urmat, apoi, un *program artistic* considerat foarte reușit³⁰.

Așadar, legăturile culturale româno-cehoslovace erau foarte strânse, fapt dovedit și prin conferințele dedicate țării noastre, ținute în orașe importante de pe teritoriul Cehoslovaciei, precum și prin festivitățile consacrate zilei naționale a României (10 mai), pornind de la idealurile comune, sprijinul reciproc și alianțele în care cele două țări erau direct implicate.

În ședința Consiliului Ligii Națiunilor din 21 mai 1932 a fost adoptată o **rezoluție** referitoare la situația financiară a statelor dunărene. Pe lângă cei trei *experți* (Frére – Belgia, Musy – consilier federal la Departamentul de Finanțe al Elveției și Trip – Olanda) desemnați de președintele în exercițiu al Consiliului Societății Națiunilor, Matos, în urma consultării guvernelor, Comitetul financiar a nominalizat alți 5 *experți*, controlați de către italianul Suvich, în calitate de președinte: Norman Davies (Statele Unite), Sir Otto Niemeyer (Marea Britanie), Dayres (Franța), dr. Paul Kaempfner (Germania) și Popsisil (Cehoslovacia). La aceștia se adăugau și trei *experți guvernamentali*: profesorul Beneduce (Italia), Peizof (Franța) și Sir Leith Ross (Anglia)³¹.

²⁸ Idem, nr. 530, joi, 19 mai 1932, p. 3.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Vestul*, Timișoara, anul III, nr. 536, vineri, 27 mai 1932, p. 4.

În aceste vremuri de restriște, Liga Națiunilor încerca să folosească toate pârghiile aflate la dispoziția sa pentru soluționarea gravelor probleme cu care se confruntau statele membre, o atenție deosebită fiind acordată țărilor danubiene, majoritatea cu profil agrar, cele mai afectate de criza economică mondială. Problemele financiare puteau fi rezolvate doar printr-un efort comun și prin depășirea diferendelor, de orice natură, dintre statele europene.

Și legăturile științifice dintre România și Cehoslovacia erau la fel de strânse, bazându-se pe profesionalism și încredere. La sfârșitul lunii mai 1932, în sala Facultății de Filosofie a Universității Caroline din Praga, s-a deschis **Congresul comitetelor federației societăților de istorie din Europa orientală**. În numărul, din 31 mai 1932, al cotidianului bănățean *Vestul*, se precizează faptul că „primul congres al acestei federații, care se compune din reprezentanții a mai mult de 50 corporațiuni (corporații – *n.n.*) de savanți din Europa Orientală, a căror muncă se referă la explorări în domeniul istoriei, a avut loc în 1928, la Varșovia”. Din păcate, datorită crizei economice „nu s-a putut convoca, la Praga, un mare congres al tuturor delegațiilor, ci numai al membrilor celor trei comitete de muncă ale federației: *Comitetul executiv, Comitetul care editează buletinul științific al federației și Comitetul pentru dicționarul antichităților slave*”. La acest congres au participat istoricii de frunte ai națiunilor slave (polonezii Buiak, B. Dembins și M. Handelsmann, rușii Florovski și Okunev, ucraineanul Svencycky și iugoslavul Șișici) și istorici eminenti neslavi, între care se numărau profesorii: Laskaris din Salonic (Grecia), Lukinici din Budapesta (Ungaria), Mototolescu din Oradea Mare (România) și Schimidt (Austria)³².

Chiar dacă era o întrunire mai restrânsă ca altădată, prin subiectele dezbătute și prin istoricii implicați se căutau noi punți de legătură între popoarele din centrul și sud-estul Europei, care să dezamorseze conflictele ce puteau izbucni pe considerente de geopolitică, ideologie și propagandă.

Pe fondul consolidării relațiilor economice dintre țările Micii Antante era absolut necesară și întărirea „aripii” militare a alianței, care trebuia să fie pregătită pentru o ripostă fermă în cazul unor agresiuni din partea vecinilor revizionisti (Ungaria, Bulgaria, Polonia, Uniunea Sovietică) sau a altor state din Europa Centrală (Italia, Germania) ce manifestau tendințe similare, în mod deschis sau mascat. În această „cheie” poate fi înțeles articolul apărut, la 2 iunie 1932, în paginile ziarului timișorean menționat anterior, care consemnează trecerea prin Timișoara, în seara zilei de 30 mai, a unui grup de 7 ofițeri și 58 de soldați cehoslovaci, care veneau dinspre Halmei. În urbea de pe malurile Begăi „ofițerii cehoslovaci s-au întretinut cu mulți ofițeri români, într-un mod deosebit de cordial”. Acești militari cehoslovaci mergeau în Iugoslavia pentru a asista la *tragerile antiaeriene* ce urmau a fi executate pe câmpul special amenajat de lângă

³² Idem, nr. 539, marți, 31 mai 1932, p. 1.

Marea Adriatică, deoarece statul cehoslovac nu dispunea de o asemenea locație în vecinătatea unei mări³³.

Industria forestieră reprezenta un alt punct sensibil în relațiile dintre statele central și est-europene. Din acest motiv, la **Conferința internațională a lemnului**, care și-a deschis lucrările la Viena, în ziua de 12 iunie 1932, a fost încheiat un *acord* referitor la îngrădirea exportului de lemnărie, semnat de delegații Austriei, Cehoslovaciei, Iugoslaviei, Letoniei și României³⁴.

Numărul, din 22 iunie 1932, al ziarului fondat de către Sever Bocu anunța participarea a câte două companii de soldați din România și Iugoslavia, împreună cu un număr corespunzător de ofițeri și subofițeri, la serbările sokoliștilor din Cehoslovacia. Aceste companii urmau să sosească la Praga, cu un tren special, în dimineața zilei de 4 iulie, însoțite de înalți demnitari ai ambelor armate. În continuare se sublinia faptul că „soldații români și iugoslavi vor fi primiți, la gară, de o companie de onoare cehoslovacă, de generali, de reprezentanții guvernului și ai corpului diplomatic, de o delegație a ofițerilor cehoslovaci și de o companie de onoare a sokolilor”. Urmău să se intoneze imnurile de stat ale României, Iugoslaviei și Cehoslovaciei. După recepția și trecerea în revistă a companiilor de onoare era programată trecerea, în marș, a oaspeților români și iugoslavi pe arterele principale ale capitalei cehoslovace: Piața Vaclav și Calea Națională. Soldații români erau găzduiți în cazarma Regimentului 151 Artilerie din Praga, iar soldații iugoslavi înnoptau în cazărmile Ștefanik. Se preconiza ca, în după-amiaza zilei de 4 iulie, soldații români și iugoslavi să asiste la *serbările* organizate pe stadionul din Praga „unde vor face exerciții 30.000 membri majori ai organizației sokoliste”. Programul aglomerat din dimineața de 5 iulie 1932, când soldații români și iugoslavi urmau să asiste, pe stadion, la exercițiile și concursurile militare, era completat de un program mai relaxat, în după-amiaza aceleiași zile: „soldații-oaspeți vor fi împărțiți în grupe de câte 30–40 oameni și fiecărui grup i se va atașa câte un ofițer și câțiva soldați, care cunosc limba oaspeților... grupurile vor fi conduse, după amiază și seara, prin Praga, spre a putea cerceta orașul și să-și facă cumpărăturile eventuale necesare”. În ziua de 6 iulie, la orele 15⁰⁰, soldații români și iugoslavi, împreună cu cei cehoslovaci, urmau să facă o demonstrație pe stadionul sokolist din Strahov, demonstrând, încă odată, faptul că serbările sokoliste cehoslovace se transformau în mari serbări naționale³⁵.

Aceste organizații sportive cehoslovace aveau și un caracter militar ce nu putea fi ascuns opiniei publice interne și internaționale, putând da, oricând, o replică pe măsură oricărei tentative de modificare a status-quo-ului teritorial

³³ Idem, nr. 541, joi, 2 iunie 1932, p. 3.

³⁴ Idem, nr. 549, marți, 14 iunie 1932, p. 4.

³⁵ Idem, nr. 555, miercuri, 22 iunie 1932, p. 2.

stabilit la sfârșitul Primului Război Mondial, oricărui atentat la pacea și securitatea zonei.

Drepturile minorităților naționale reprezentau, în continuare, un punct „fierbinte” pe agenda europeană. Desfășurat, în intervalul 1919–1931, anual, la Geneva, în sediul Ligii Națiunilor, **Congresul minorităților naționale** își anunța deschiderea lucrărilor la Viena, în cursul lunii iulie 1932. La acesta se anunța participarea celor mai reprezentative *minorități naționale europene*: germanii din Cehoslovacia, Danemarca, Estonia, Italia, Iugoslavia, Letonia, Lituania, Polonia, România și Ungaria; rușii din Cehoslovacia, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia și România; evreii din țările enumerate mai sus, la care se adăuga și Bulgaria; lituanienii din Germania și Polonia; ucrainenii din Polonia și România; bielorușii din Polonia; suedezii din Estonia; bulgarii din Iugoslavia și România; grecii din Dodecanez; sârbii, slovenii și croații din Austria și Italia; maghiarii din Cehoslovacia, Iugoslavia și România; slovacii din Ungaria; cehii din Austria; catalanii și bascii din Spania. Deci „reprezentanții a 40 de milioane de oameni, care formează masa minorităților naționale, vor protesta contra Ligii Națiunilor în chestia (problema – *n.n.*) minorităților”. Pentru a nu complica dezbaterile „se vor da numai citire, la deschiderea congresului, a unor scurte *comunicări* relative la ultimele evenimente din viața minorităților naționale”³⁶.

Foarte multe state europene aveau minorități naționale, însă acestea suferiseră mult în fostele imperii multinaționale. Nici statele naționale, rezultate din „cenușa” acestor imperii, sau cele întregite cu provincii care aparținuseră, cel puțin un secol, acestor „coloși” nu reușiseră să rezolve, decât parțial, problemele acestor minorități. „Cutia Pandorei” fusese deschisă în anul 1928, prin propunerea unor state nordice vizând posibilitatea desprinderii unor teritorii aflate la graniță, în care ponderea unei minorități naționale era foarte însemnată, fără a se preciza, însă, cifra minimală necesară unui asemenea demers. Din această cauză, Liga Națiunilor prefera să se implice în astfel de dezbateri, menite să detensioneze eventualele conflicte mocnite. De data aceasta, Austria făcea un astfel de gest, dar nu trebuie omis faptul că acest stat supraviețuia, din punct de vedere economico-financiar, doar datorită organismului internațional menționat mai sus.

Relațiile excelente dintre România și Cehoslovacia erau reliefate și la nivel local, prin **festivalul româno-cehoslovac**, organizat de Centrul Studentesc Timișoara, în sala cinematografului «Capitol» din municipiu, la data de 26 iunie 1932, ora 10³⁰. Programul cuprindea: *conferința consulului Cehoslovaciei*, Leo Gano, intitulată «Masaryk și România»; *muzică cehă și românească* executată de corurile «Sloga» – condus de V. Sumsky și «Doina Banatului» – dirijat de pr.

³⁶ Idem, nr. 557, vineri, 24 iunie 1932, p. 4.

diacon Al. Bocșianu, având concursul profesorilor Rodolf Bayer, la vioară, și Bela Tolnai, la pian; *prezentarea unor vederi din Praga*, supranumit „orașul de aur”³⁷.

Probabil la presiunile exercitate de fermierii autohtoni, însă sub pretextul contaminării vitelor românești de febră aftoasă, la sfârșitul lunii iunie 1932, autoritățile cehoslovace au hotărât „să oprească, la import, vitele românești tranzitate prin Polonia pentru Cehoslovacia”. Era vorba despre vitele românești din Bucovina și nordul Moldovei³⁸.

Aceste măsuri vexatorii nu țineau cont nici de relațiile istorice, de prietenie și alianță stabilite pe parcursul secolelor, ci erau strict determinate de considerente economice, fiecare stat luând toate măsurile necesare, uneori dincolo de moralitate, pentru a-și salva diverse ramuri ale economiei, cu impact asupra nivelului de trai.

În prima jumătate a anului 1932, ziarul *Vestul* a dezvăluit, în paginile sale, excelențele raporturi culturale, științifice, politice și militare româno-cehoslovace, poziția comună în cadrul Micii Înțelegeri și a Societății Națiunilor, precum și unele dificultăți întâmpinate în relațiile economice, pricinuite de profilul preponderent industrial al economiei Cehoslovaciei, precum și de solicitările de protejare a produselor proprii, lansate de țăranii cehoslovaci. Oricum, aceste raporturi se reflectau și la nivel zonal, iar Cehoslovacia rămânea un partener de încredere al României în Mica Antantă, un aliat de nădejde în Liga Națiunilor și la Conferința Dezarmării, un susținător ferm al politicii externe franceze în această parte a continentului european, la fel cum era și țara noastră, de altfel.

Bibliografie

Surse editate. Lucrări generale și speciale

Campus, Eliza, *Politica externă a României în perioada interbelică: 1919–1939*, Editura Politică, București, 1975.

Campus, Eliza, *Din politica externă a României: 1913–1947*, Editura Politică, București, 1980.

Campus, Eliza, *State mici și mijlocii din centrul și sud-estul Europei în relațiile internaționale: prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Politică, București, 1988.

Campus, Eliza, *Mica Înțelegere*, ediția a 2-a, Editura Academiei Române, București, 1997.

Moisuc, Viorica, *Istoria relațiilor internaționale: până la mijlocul secolului al XX-lea*, ediția a 2-a, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2005.

³⁷ Idem, nr. 559, duminică, 26 iunie 1932, p. 3.

³⁸ *Ibidem*, p. 4.

Nanu, Frederic C., *Politica externă a României: 1918–1933*, trad.: Liliana Roșca, Emanuela Ungureanu, Editura Institutului European, Iași, 1993.

Titulescu, Nicolae, *Politica externă a României (1937)*, îngr. ed.: George G. Potra, Constantin I. Turcu, Ion M. Oprea, Editura Enciclopedică, București, 1994. *Vestul*, Timișoara, 1932.

Wandycz, Piotr S., *Prețul libertății: o istorie a Europei central-răsăritene din Evul Mediu până în prezent*, trad.: Mihaela Paraschivescu, Valentin Dogaru-Banu, Editura ALL, București, 1998.

Webografie

www.academia.edu/5663012/Legăturile_culturale_și_diplomatice_româno_cestoslovace.

www.historia.ro.

www.rador.ro/2020/01/30/documentar-100-de-ani-de-relatii-diplomatice-roman-o-cehe/.